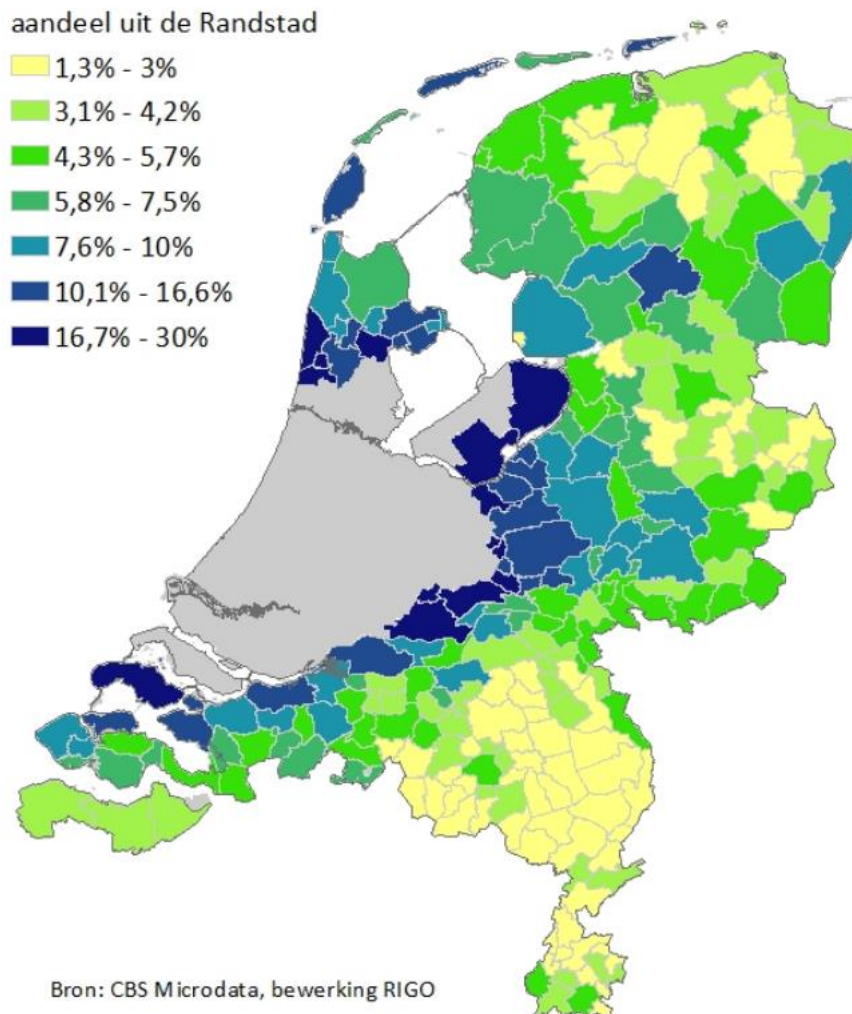

Bijlage 3: Komen en gaan: de uitdijing van de Randstad in oostelijke richting

Samenvatting van het onderzoek van RIGO in opdracht van de
provincies Gelderland en Overijssel

9 november 2021

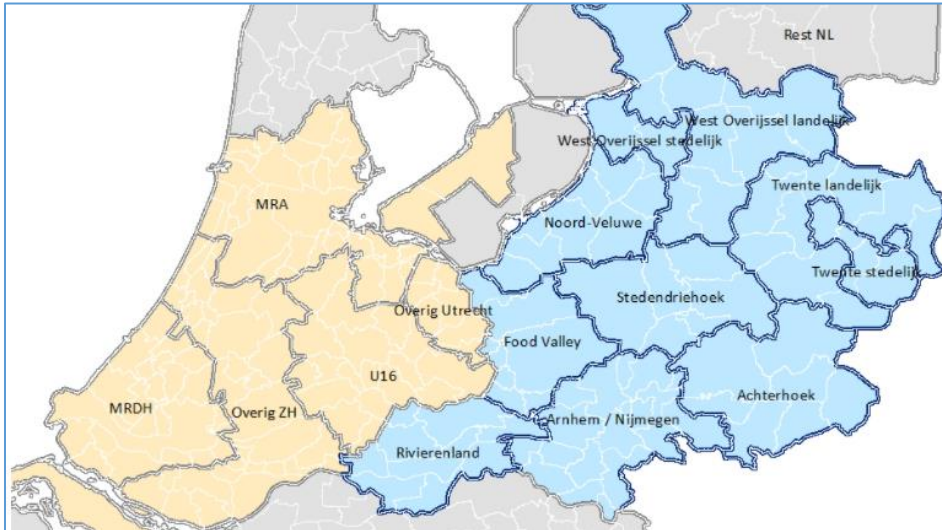
Inhoud

Komen en gaan: inzicht in verhuisbewegingen.....	2
Profiel van de vestigers uit de Randstad	6
Profiel van de vertrekkers naar de Randstad	8
Betrokken woningen	9

Komen en gaan: inzicht in verhuisbewegingen

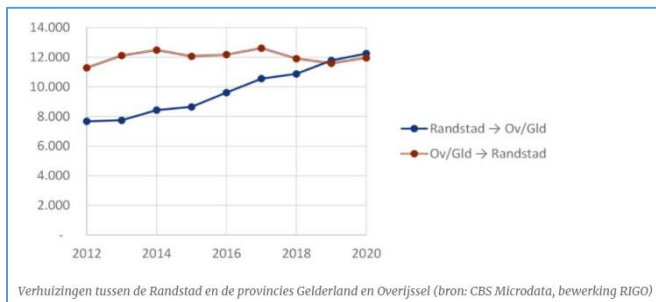
In opdracht van de provincies Overijssel en Gelderland heeft het RIGO onderzoek gedaan naar verhuistromen van de Randstad naar deze provincies¹. In Figuur 1 is te zien welke gebieden hierbij tot de Randstad zijn gerekend en welke regio's in Gelderland en Overijssel zijn onderscheiden.

Figuur 1

Verreweg de meeste verhuizingen vinden plaats over korte afstand, binnen de eigen gemeente of regio, maar uiteraard zijn er ook verhuizingen over langere afstanden. In de afbeelding is de ontwikkeling te zien van de verhuisbewegingen van de Randstad met Overijssel/Gelderland en vice versa. Het gaat hierbij om het aantal verhuisde (hoofden van) huishoudens².

Figuur 2

Verhuizingen tussen de Randstad en de provincies Gelderland en Overijssel (bron: CBS Microdata, bewerking RIGO)

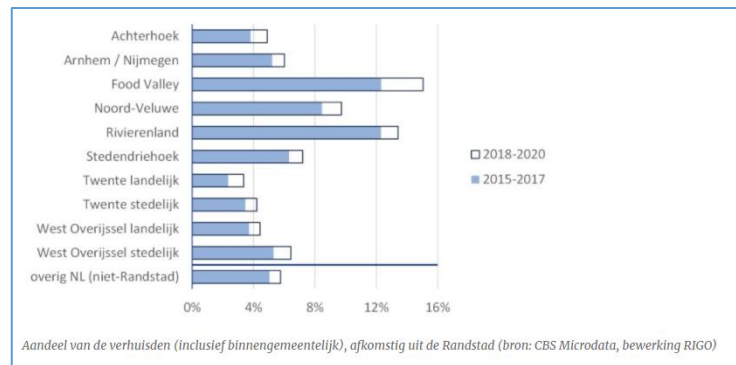
Figuur 2 laat zien dat recent (in 2019 en 2020) er net wat meer huishoudens zijn verhuisd van de Randstad naar het oosten dan andersom. De stroom van het oosten naar de Randstad is met circa 12.000 huishoudens per jaar betrekkelijk stabiel. De stroom vanuit de Randstad laat een duidelijk stijgende lijn zien, van een kleine 8.000 in 2012/2013 naar ruim 12.000 per jaar 2020.

¹ Dit onderzoek is (interactief) in te zien via <https://www.komen-en-gaan.nl/> en recent geactualiseerd t/m 31 december 2020.

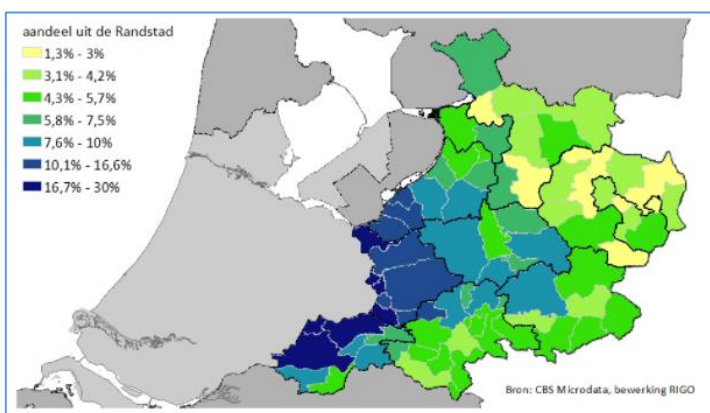
² Dit is afwijkend van de gebruikelijke migratiestatistiek. In dit onderzoek telt elk huishoudens als één, ook als het uit meer personen bestaat. Het wordt als verhuisd beschouwd, als het op 31 december op een ander adres woont dan op 31 december van het jaar ervoor. Eventuele tussentijdse verhuizingen in een kalenderjaar tellen daarbij dus niet mee.

De invloed van de Randstad is het grootst in de regio's die aan de Randstad grenzen: Food Valley en Rivierenland. In die regio's is in de periode 2018-2020 zo'n 17% respectievelijk 15% van de verhuisden afkomstig uit de Randstad. Daarna volgen de regio's Noord-Veluwe (10%) en Stedendriehoek (7%). In de verder naar het oosten gelegen regio's is de invloed veel kleiner (rond 4%), maar in alle regio's is sprake van een toename van vestigers uit de Randstad in de periode 2018-2020 ten opzichte van 2015-2017.

Figuur 4

Figuur 3

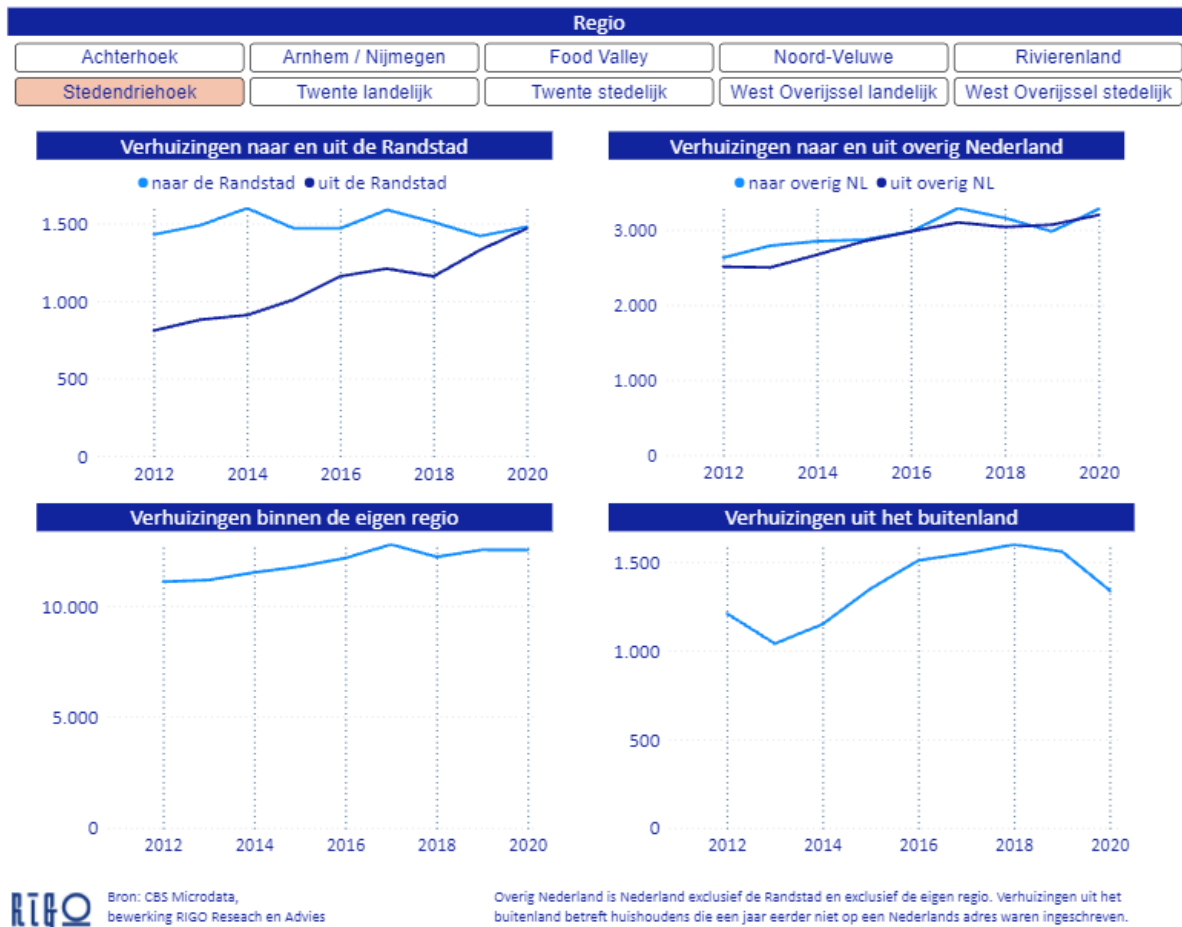

Wanneer het aandeel vestigers uit de Randstad per gemeente wordt bekeken, dan is het effect van de nabijheid nog sterker waar te nemen. In gemeenten als Nijkerk en Culemborg bedraagt het aandeel Randstedelingen in de vestiging tegen de 30% (in de periode 2018-2020). Met Apeldoorn en Brummen bevindt Lochem zich binnen de Stedendriehoek³ boven het gemiddelde voor de regio; Deventer, Zutphen en Voorst scoren juist lager.

Voor uitsluitend het meest recente jaar 2020 blijkt het aantal vestigers vanuit de Randstad met 4% gegroeid in vergelijking met 2019. Een bovengemiddelde groei in dat jaar heeft plaatsgevonden in de Stedendriehoek (+11%), Noord-Veluwe (+12%), landelijk West-Overijssel (+13%) en Achterhoek (+14%).

³ Volgens de afbakening die RIGO hanteert: de huidige Cleantech Regio minus Epe en Heerde.

Figuur 5

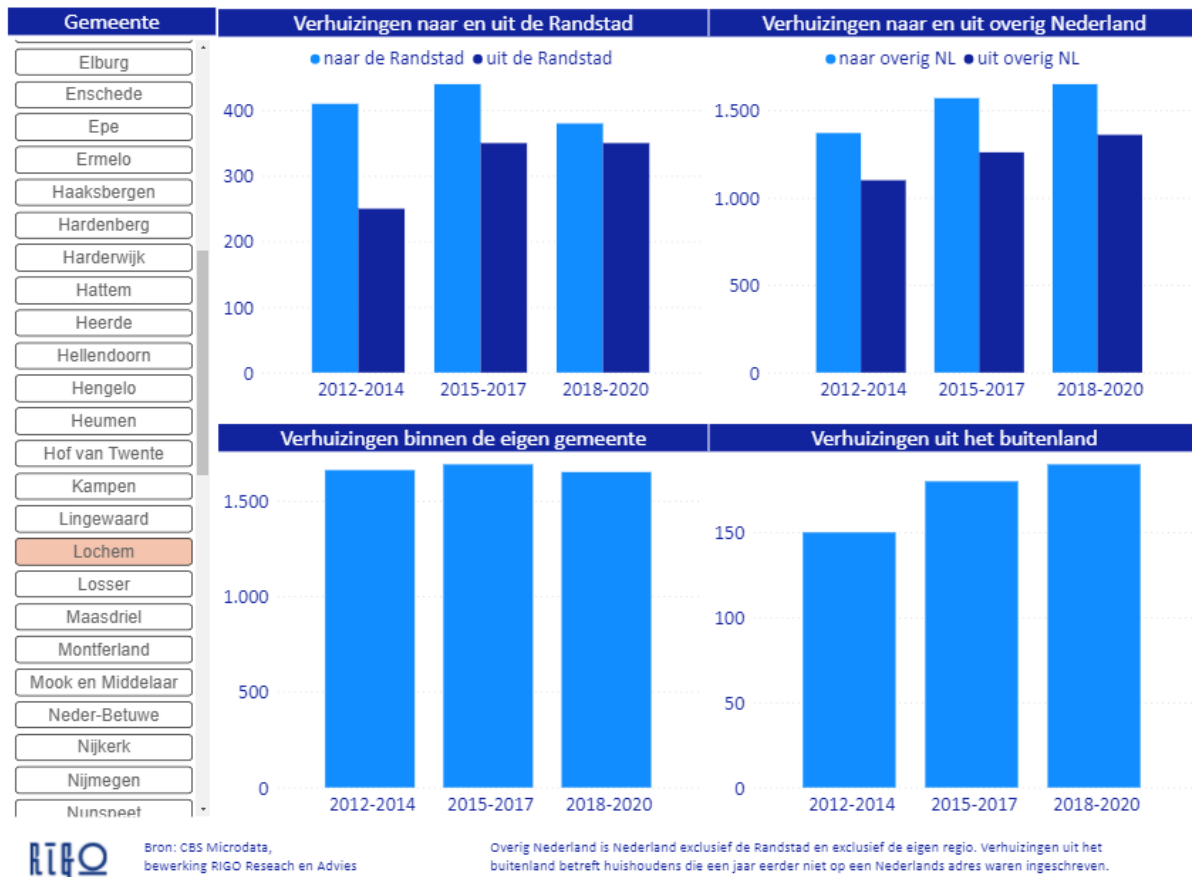

Figuur 5 laat de ontwikkeling zien van verhuizingen naar de Stedendriehoek sinds 2012. Duidelijk is dat het aantal verhuizingen binnen de eigen regio (zo'n 13.000 per jaar) en uit overig Nederland (ruim 3.000 per jaar) omvangrijker zijn dan uit de Randstad. Ook is te zien dat het aantal verhuizingen een gestaag oplopende trend vertoont, maar dat de vestiging vanuit de Randstad (relatief) het sterkst is gegroeid. De vestiging vanuit het buitenland is in omvang vergelijkbaar met de Randstad, maar is grillig en de laatste jaren dalend.

Daarnaast blijkt de uitstroom naar de Randstad de laatste jaren vrij stabiel te zijn, net als eerder voor heel Gelderland en Overijssel was geconstateerd. De uitstroom naar overig Nederland vertoont ook een stijgende lijn.

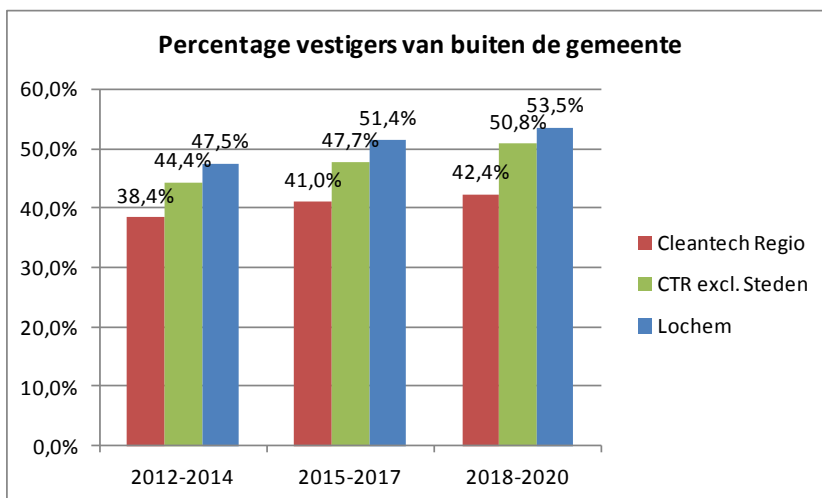
In Figuur 6 is de situatie voor de gemeente Lochem weergegeven. De trends zijn vergelijkbaar met die van de regio. Zo is het verschil tussen de vestiging vanuit en het vertrek naar de Randstad sterk verminderd, maar wel nog steeds negatief (dat wil zeggen: er is een vertrekoverschot). Daarnaast is het duidelijke vertrekoverschot met overig Nederland opmerkelijk. Dit hangt waarschijnlijk ook samen met de methode waarin huishoudens centraal staan, want in personen kent Lochem al jaren een vestigingsoverschot van buiten de gemeente. De huishoudens die de gemeente verlaten zijn met andere woorden gemiddeld kleiner dan de huishoudens die zich in de gemeente vestigen.

Figuur 6

De gegevens van Lochem op gemeentelijk niveau (in driejaarsperioden) kunnen verder geanalyseerd worden en vergeleken met andere (groepen van) gemeenten. In **Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.** is dat gedaan voor een vergelijking met alle gemeenten in de Cleantech Regio (CTR) en met de CTR exclusief de steden Apeldoorn, Deventer en Zutphen. Daaruit blijkt dat in alle gebieden het aandeel van de vestigers van buiten de gemeente (als percentage van de totale vestiging, dus inclusief de binnengemeentelijke verhuizers) in het afgelopen decennium is gegroeid. Opvallend is

Figuur 7

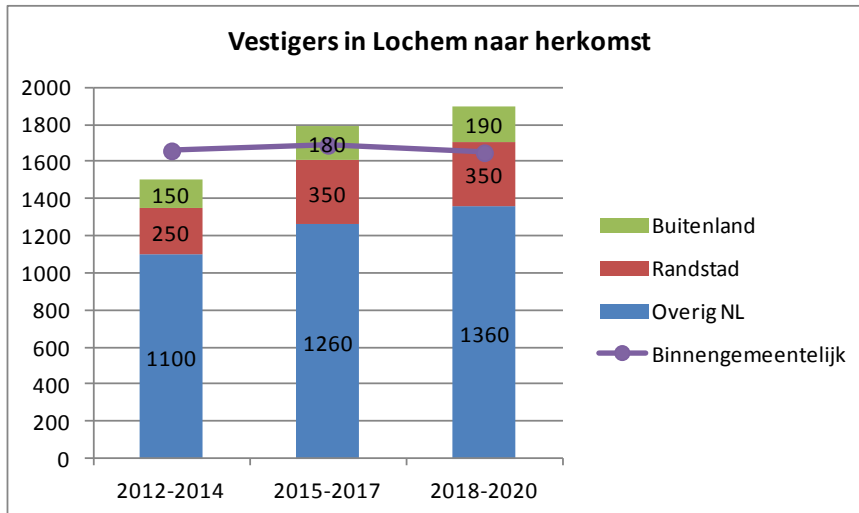

buiten de gemeente.

het verschil tussen de CTR met en zonder de steden. Het aandeel binnengemeentelijke verhuizingen is in Apeldoorn (63% in 2018-2020), Deventer (58%) en Zutphen (54%) duidelijk groter dan in de kleinere gemeenten; en de instroom dus minder omvangrijk. In Lochem, Brummen en Voorst is de instroom het grootst, met 53-54% van de vestigers in 2018-2020 afkomstig van

Fout! Verwijzingsbron niet gevonden. laat voor Lochem de ontwikkeling van de vestigers in aantallen zien. Ten eerste valt op dat het aantal vestigers in totaal is gegroeid, met zo'n 12% (CTR: +16%). Die groei wordt in Lochem niet veroorzaakt door de binnengemeentelijke verhuizingen (-1%, CTR: +9%), maar door de instroom van buiten de gemeente (+27%, CTR: +29%). Het gaat om een

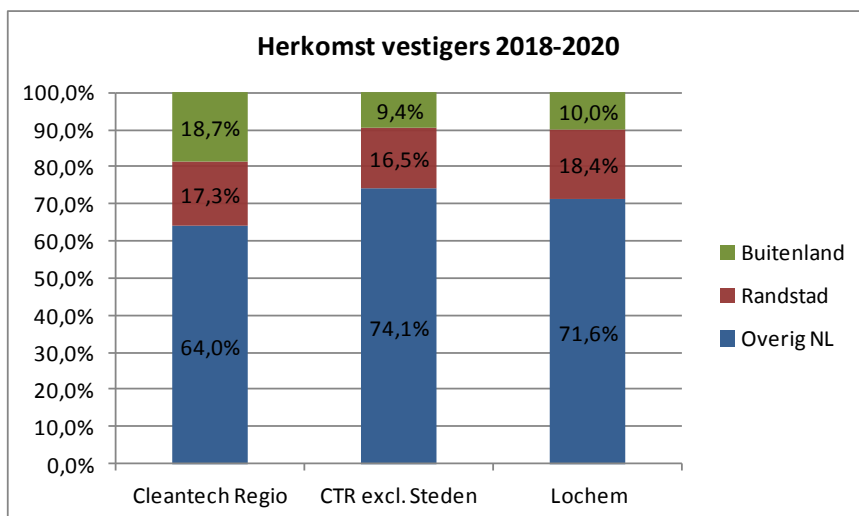
Figuur 8

groei van 1.500 instromende huishoudens in 2012-2014 (in totaal in drie jaar, dus gemiddeld zo'n 500 per jaar) naar 1.900 instromende huishoudens in de periode 2018-2020. Die groei komt grotendeels voor rekening van huishoudens afkomstig uit overig Nederland (+260), gevolgd door de Randstad (+100). De instroom uit het buitenland is beperkt

en ook niet sterk gegroeid.

Figuur 9

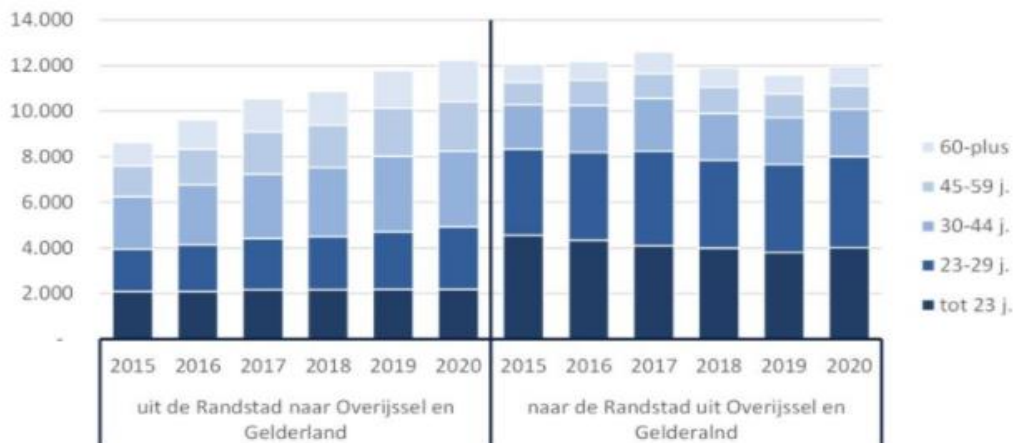
Wanneer we herkomst van de vestigers van buiten de gemeente in Lochem (in de periode 2018-2020) vergelijken met de CTR en met de CTR zonder de steden (Figuur 9), dan valt ten eerste het relatief grote aantal vestigers vanuit het buitenland in de CTR op. Dit wordt vooral veroorzaakt door het hoge percentage in

Apeldoorn en Deventer (beide 24%). Zonder de grote steden is het beeld van CTR redelijk vergelijkbaar met Lochem, waarbij de binnenlandse migratie in verhouding net wat vaker uit de Randstad dan uit overig Nederland komt.

Profiel van de vestigers uit de Randstad

De stromen van en naar de Randstad zijn heel verschillend qua leeftijdsopbouw (Figuur 10). De ruime meerderheid van de verhuizingen naar de Randstad bestaat uit jongeren onder de dertig jaar. De achtergrond hiervan ligt vooral in studie- of werkredenen. Het aandeel van de jongste groep hierin (tot 23 jaar, in de studentenleeftijd) vertoont een afnemende trend, maar de totale stroom is vrij stabiel.

Figuur 10

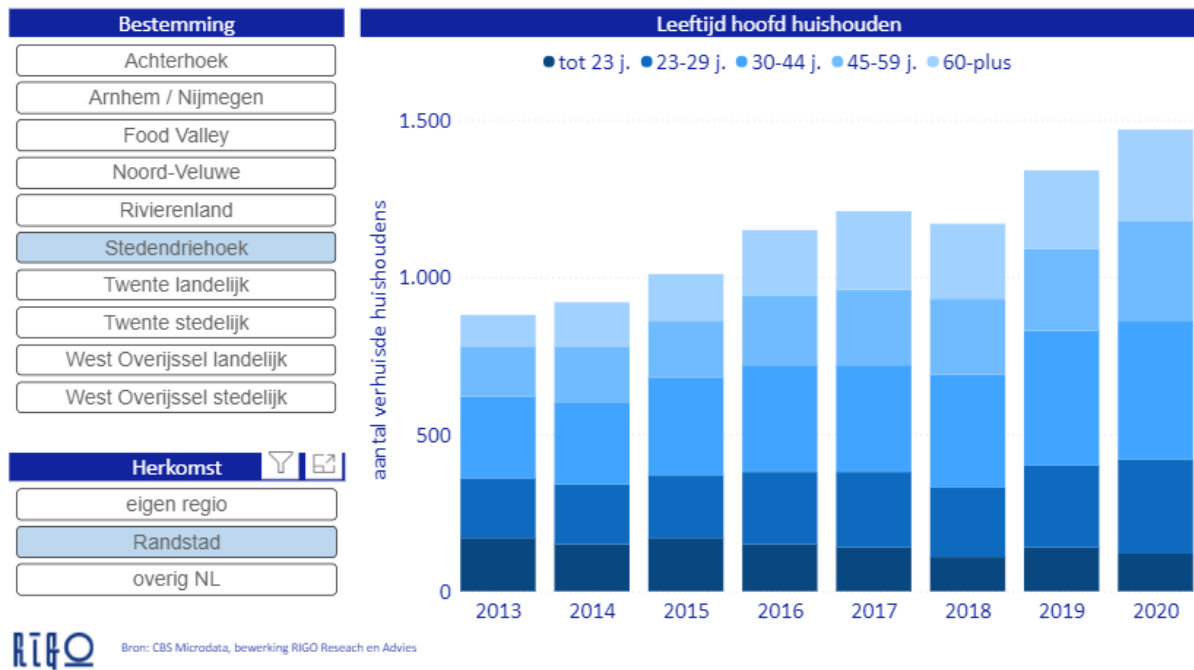

Verhuisde huishoudens tussen de Randstad en Overijssel en Gelderland (bron: CBS Microdata, bewerking RIGO)

In vergelijking hiermee bestaat de stroom uit de Randstad naar Overijssel en Gelderland veel meer uit dertigplussers, hoewel er natuurlijk ook jongeren uit de Randstad in bijvoorbeeld Nijmegen of Enschede gaan studeren. De toename van de instroom uit de Randstad betreft alle leeftijden, met uitzondering van juist deze groep in de studentenleeftijd.

Dat geldt ook voor de Randstedelijke instroom naar de Stedendriehoek (Figuur 11). De instroom van de jongste leeftijdscategorie is er zelfs afgenomen, maar de overige groepen zijn allemaal in omvang gegroeid. De grootste groep zijn de 30-44-jarigen, maar deze zijn minder sterk gegroeid dan andere leeftijdsgroepen. Vooral de groepen vanaf 45 jaar zijn (relatief) sterk gegroeid, van 30% van het totaal in 2013 tot 41% in 2020.

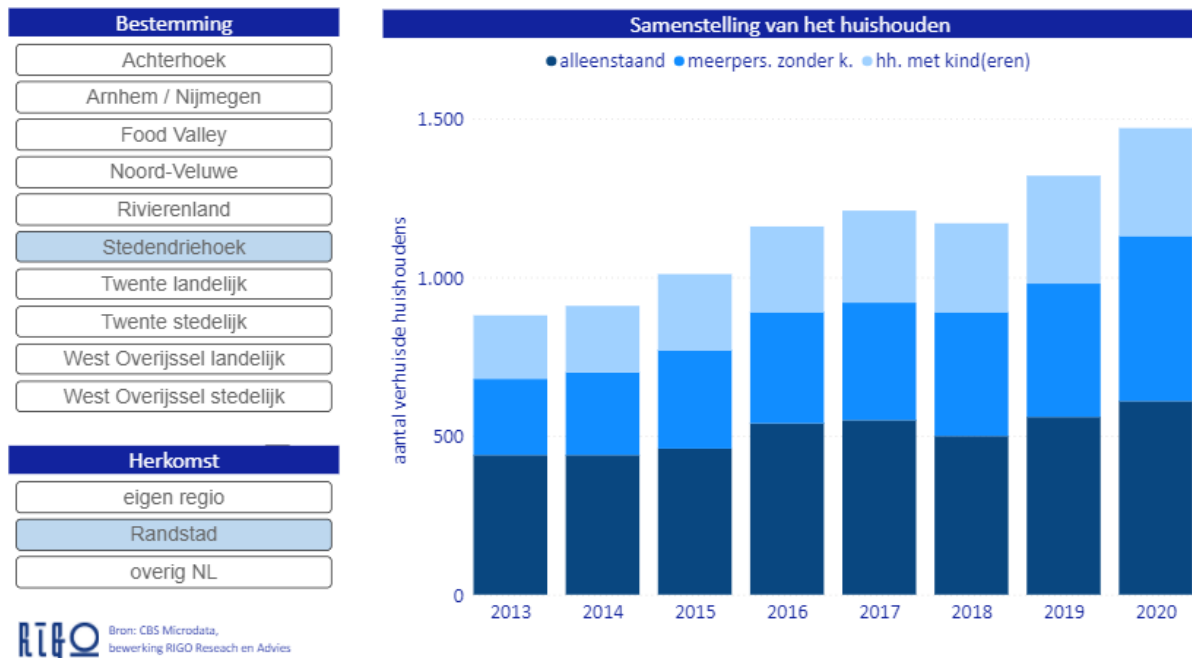
Figuur 11

Bron: CBS Microdata, bewerking RIGO Research en Advies

In lijn hiermee is ook de ontwikkeling van de samenstelling van de instromende huishoudens uit de Randstad te duiden (Figuur 12). Alleenstaanden vormen weliswaar de grootste groep, maar hun aandeel is afgenomen van 50% in 2013 naar 42% in 2020. Het aandeel huishoudens zonder kinderen is juist gegroeid, van 27% naar 35% terwijl het aandeel van huishoudens met kinderen gelijk is gebleven.

Figuur 12

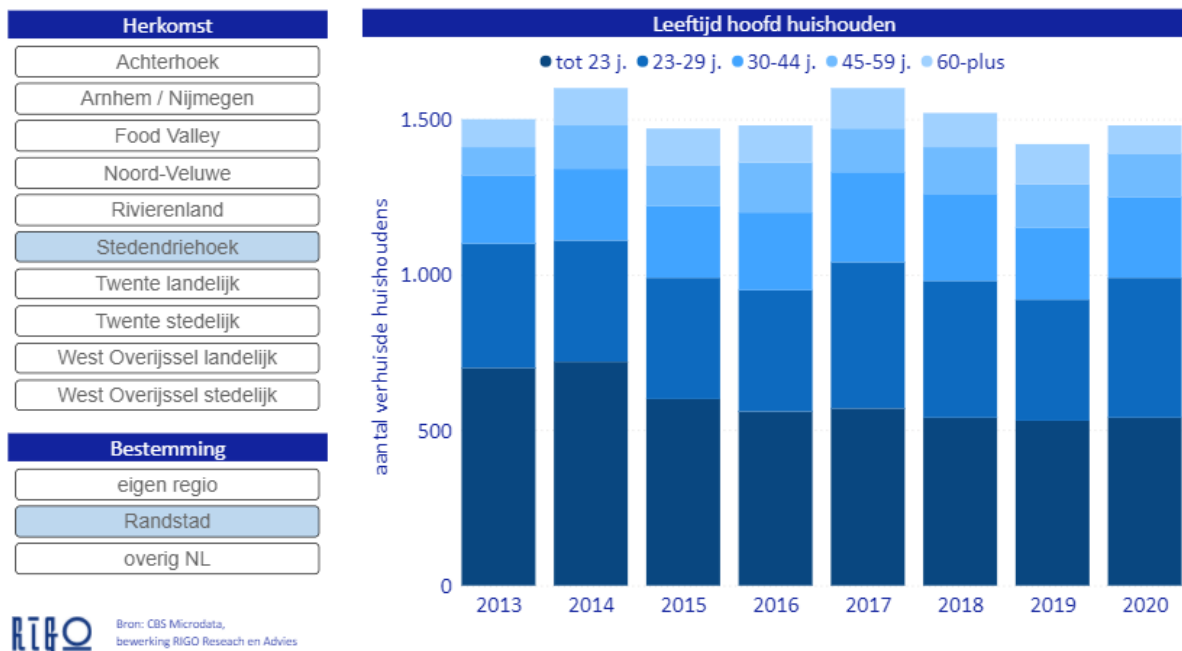

Profiel van de vertrekkers naar de Randstad

Verhuizingen naar de Randstad zijn heel anders van aard dan de andere kant op. Twee derde van de recent vanuit de Stedendriehoek naar de Randstad verhuisden is jonger dan dertig⁴. Bij de vertrekkers naar overig Nederland geldt dat voor 48% en binnen de regio voor 35%. Met het toenemen van de leeftijd neemt het vertrek naar de Randstad sterk af.

⁴ Het vertrek van jongeren tot 23 jaar vertoont een dalende lijn, die mogelijk samenhangt met veranderingen in de studiefinanciering, maar dit is verder niet door RIGO onderzocht.

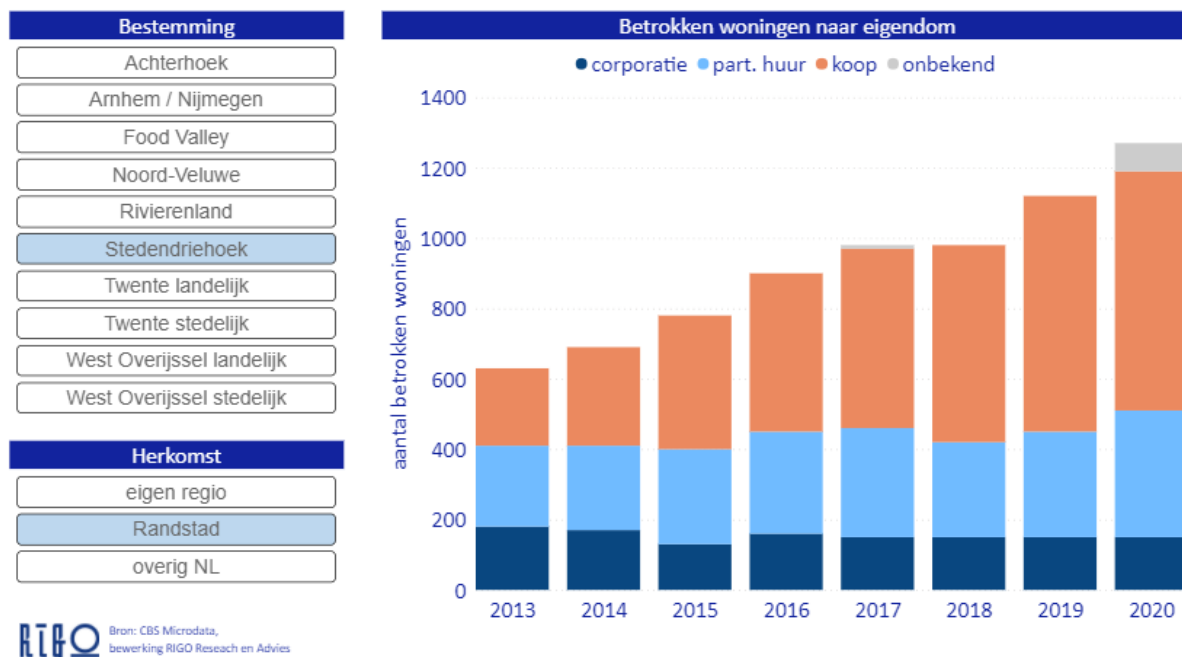
Figuur 13

Betrokken woningen

Vestigers uit de Randstad betrekken andere woningen dan huishoudens uit de 'eigen' regio. Naar verhouding treffen we vestigers uit de Randstad vaker aan in koopwoningen, in grote woningen en in vooroorlogse woningen.

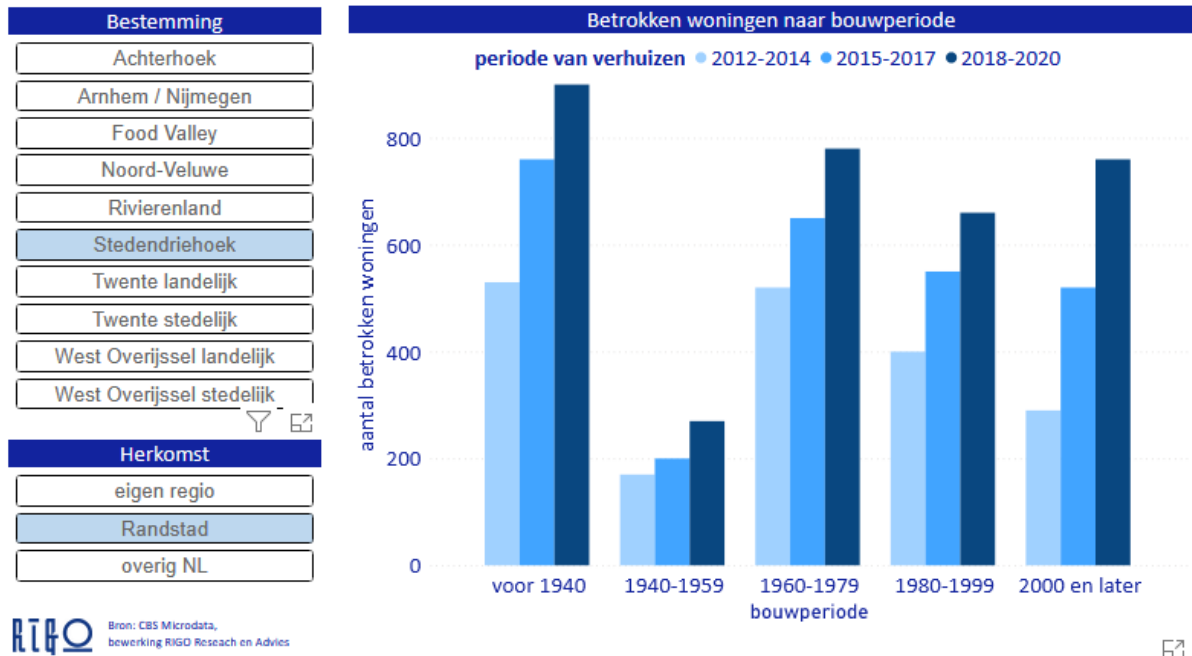
Figuur 14

De vestigers uit de Randstad in de Stedendriehoek kwamen in 2013 in redelijk gelijke mate in corporatiewoningen, particuliere huurwoningen en koopwoningen terecht. Sindsdien is het aantal vestigers dat in een corporatiewoning is gaan wonen gedaald, in een particuliere huurwoning licht

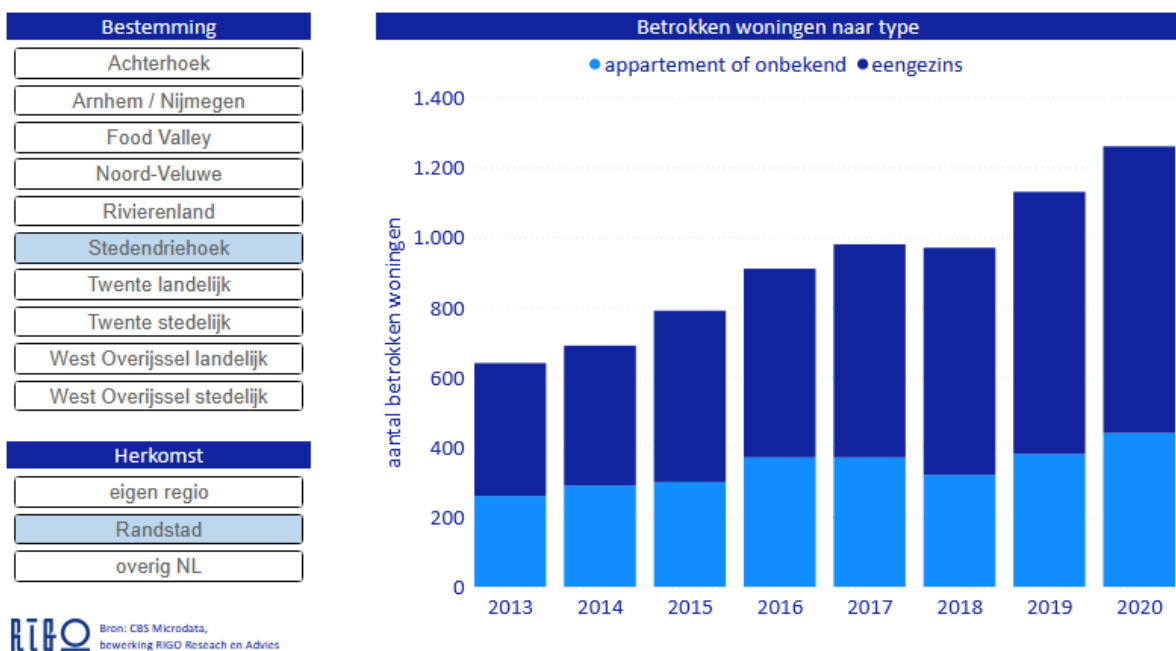
gegroeid en in een koopwoning enorm toegenomen. In 2020 was 57% van de in de Stedendriehoek betrokken woningen door Randstedelingen een koopwoning (30% een particuliere huurwoning, 13% een sociale huurwoning).

Figuur 15

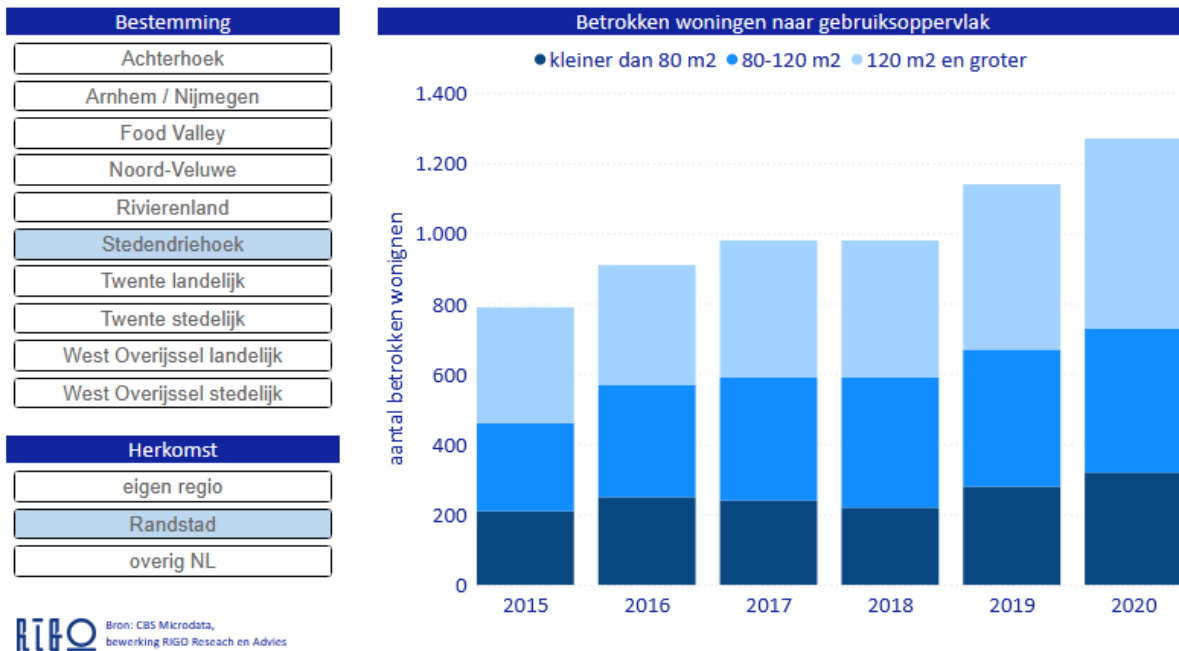
De betrokken woningen waren het meest vooroorlogs, maar ook andere bouwperiodes zijn populair. Logischerwijs is ook de categorie woningen die vanaf 2000 zijn gebouwd steeds vaker door Randstedelingen bewoond; deze categorie groeit immers.

Figuur 16

Vestigers vanuit de Randstad in de Stedendriehoek komen meestal in een eengezinswoning terecht en dit aandeel groeit. In 2020 was dit in 70% van de vestigingen het geval, in 2013 nog maar bij 60% van de vestigingen.

Figuur 17

Het gebruiksoppervlak van de woningen waar de vestigers vanuit de Randstad terecht komen, is meestal 120 m² of meer. De middencategorie betreft ongeveer een derde van de verhuizingen uit de Randstad; duidelijk minder dan bij verhuizers binnen de eigen regio.

De algemene conclusie, dat vestigers uit de Randstad naar verhouding vaker verhuizen naar een koopwoning, een grote woning en een vooroorlogse woning, geldt ook voor vestigers uit de Randstad in de Stedendriehoek. Bovendien komen ze vaker in een eengezinswoning terecht dan verhuizers binnen de eigen regio.